

სწავლის უპრცელი

№ 7.

საგველეხური გამოცემა. — პარასკევი, 23 იანვარი 1900 წ.

№ 1160

კახეთი დღის: წიგნიწილი — 6 მან., თევზი — 75 კაპ., ცალკე ნიჟერი — 3 კაპ. დასი გარკვევებითა: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ კვირებზე — 10 კ., მეორეზე — 5 კ., ხელის-მოწერა და დასაბედი განკარგებითა მიიღება: „მოამბის“ და „კროის ფურცელს“ რედაქციის განკარგებაში, № 27, წერეთლის გამაყვ. სახე, კაპიტლანოვი და წიგ. გამოცე. კართვითა ამხანაგობის კითხვის (ჭაუფობის გველეთის პირდაპირ).

გაზეტების იმუფება ნაწიის დიდ ქუჩაზე, მარტოვლის სახლი № 27. — ხელმოწერული წიგნი არ აღიბეგება, — დასაბედი წიგნიცა რედაქციის სახლიდან უნდა გამოიყვანოს. — პირისპირ მოლაპარაკება რედაქციასთან შეუძლებელია. ყოველ დღე კერძო-კუჩების გარდა 11 საათიდან 1-საათამდე. (უხედილი). ფოსტის ადრესი: Тифлиси, въ редакцію „Моямბа“-„Моამბე“. **ბადაშობა № 372.**

საუკეთესოდ მოწყობილი

სტამბა

წიგნების გამოცემა, ქართულითა ამა-ბისა იღებს ყოველგვარ სხსტამბო საქმეებს

სტამბა იმყოფება ვაჟის დიდ ქუჩაზე, მარტოვლის სახლიში

წარსული ფლემის ჟურნალი „მოამბა“

გაიუფდება შემდეგ ფასებად: 1894 და 1895 წ. წ. — შვიდი-შვიდ მანეთად 1896, 1897 და 1898 წ. წ. — ხუთ-ხუთ მანეთად, ხოლო 1899 წ. — ეძამაბეა 1900 წ. ხელის მოწერითათვის გირჩევა ხუთი მანეთი.

ქალაქ ვარეჟი მცხოვრებით თითო წლისა ყურნ, ეძამაბისა ფოსტის ხარჯთა 60 კან. უნდა გამოცხადონ. ყურნ. „მოამბისა“ ადრესი: Тифлиси, въ редакцію журнала „Моамбе“.

ახალი აბაგები

→ ტფილისში ბრძოთა სასწავლებლის დაარსების შესახებ მთავარ-მართებლის თანაშემწემ გენ.-ლეიტენანტმა ა. ა. ფრეზემ დებეში გაცხადებინა პეტერბურგის იმპერატორსა მართამ თეოდორუს ანულის სახელზე. პასუხად ა. ა. ფრეზემ შენდვი დეპუტატი მოსკოვს მის იმპერატორებათა უფლებდუკიონ-პასაჟის, გუბიოვი გადასცეთ ბრძოთა სასწავლებლის კავკასიის განყოფილების წევრთ რეზი გულჩაფელი სიამოვნება სასწავლებლის დაარსების გამო ფელსტრეფი გამარჯვების მე ვეყოლი წავის. მარამაჟაჟა.

→ კავკასიის მთავარ-მართებლის თანაშემწე გენ.-ლეიტენანტ ა. ა. ფრეზემ 25 იანვრის აბრებს ბელი-კლოუში წასვლის, რათა დაესწროს საქართველოს პოლისის იუბილეის დღესასწაულს.

იღებენ ყველა იმ ქალთ, ვისაც კურსი დასრულებული ქალთა გიმნაზიუმში, ინსტიტუტებში ან სხვა ნათ თანაწრო საშუალო სასწავლებლებში. იმ ქალთ, რომელთაც შეეძლება მოსკოვში თათის დღე-მანათთან ან ნათესაებთან ცხოვრება, უფრო უნდა იცხოვროს სწორი სადგომებში, რომელიც კურსებთან იქნებათ დაარსებულნი. კურსები შედგებიან ორ განყოფილებად: ისტორიულ-ფილოლოგიურად და ფიზიკურ-მათემატიკურად. სწავლა გვარძელდება ოთხ წელიწადს. სწავლის ფასი 100 მანეთი წელიწადში; სერთის სადგომში ცხოვრება კი კლირება 300 მანეთი. ვისაც სურს კურსებზე შესვლა, უნდა გამოაზივნოს თხოვნა კურსების დირექტორის სახელზე არა უგვიანეს 1-ის აგვისტოსა; თხოვნაში აღნიშნულ უნდა იქნას: ა) როგორ სასწავლებელში მიიღო მთხოვნელმა სწავლა; ბ) როდის დაასრულა კურსი; გ) როგორი მიღო მოწმობა ან აბიტური; დ) კურსების რომელ განყოფილებაზე უნდა შესვლა და ე) დაწერილობითი ადრესი. თხოვნა უნდა გამოაზივნოს მოსკოვის სამოწიფლო ოლქის მარტოველის კანცელარიაში და ამანერტზე უნდა ეწეროს რუსულად სპეციალური უმაღლესი უწყებებზე; პასუხისთვის მარკა უნდა გამოაზივნოს. ყოველ წელს კურსებზე მიიღება 150 ქალი.

→ სამოწიფლო-მეცნიერებათა ინსტიტუტის მისიონარ ან ვინაღ კითხვის პეტერბურგში სპეციალურ სამყურნო ხაჯამაის დაარსების შესახებ.

→ გულში, 22 იანვრს, ტფილისის ქალაქის საპროფესიონალი ქალთა სახელობის სასწავლებლის დირექტორმა ქანა მელანთან წარადგინა ქალაქის სასწავლებელთა კომისიის 7 თხოვნა სახელმწიფო სასწავლებლის ზოგიერთ მასწავლებელს ქალთა და მათ თანაშემწეთა იმის შესახებ, რომ შემწერება აღმოეჩინოს მათ და ზოგიერთ მიიღეთ ხელსაწილის საშემწერბისათვის მთავარ-მართებლისა, რომელიც მათ აბრე მთლიანი წარსულის წილის სტეტემბრის თვლიან.

→ ორშაბათს, 26 იანვრს, საბოლოოდ უნდა გადასწყდეს ტფილისის ქალაქის ელექტრისანი განათების საქმე.

→ დღეს ქალაქის განგებობაში მოხდება კრება ქალაქში სხსტამბა დაწესებულ კომისიის, რომელიც განიხილავს ზორკის და სხვა საწარმოებთა ნების შეცვლის საქმე; კომისია თვის დადგენილებას წარუდგენს ქალაქის საბჭოს შედგენის რორეს კრების დასაბუტებლად.

→ ამ ორს წლის წინდ ტფილისის ფოსტა-ტელეგრაფის განკარგვის რამბრას 50,000 მანეთიანი კონცერტო ამის შესახებ გამოიხება უკვე გათვლებულა ბრალდებით ოქმი უფე წარუდგინოს საბოლოო სისამართლის. სასამართლოში მიხედვლ იქნება ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორის მთხელ დ უთვლილი წესი, ორკონიყები, ახანალონი ვეფეფე და სოლომონ ორჯანიძეებზე, ობურგეთის მცხოვრები საშონ შაზინა-ტაფელი და ტფილისის მოქალაქე პავლე კონდრატევი.

→ ტფილისის მარხის სოფ. ბურღიანიში საქონლას ჭინა განეწინა.

→ რედაქციამ მიიღო აქალი ქართული წიგნი „კონსტეტი საქართველოს ისტორიდან“ შედგენილი ა. ქუთათელისძესაგან. რედაქციის I, წიგნი 78 გვერდა; დიის ხეო შერად. „წინა-ისტორიის მამეტირ“-ში, სხვათა შორის, ვითხულობთ:

„გენჯამასათა და კონსტეტიას გამოცემა, მუჯ სხვა ეგონის მუკუკუწუგუგუგას ხსენ-მოხსენსათის ეპარტუგულია მდგომარებას, რომელი შივის ამის დეფე ჩეაფხილია სიმშობლია ისტორიის შესწავლის დიის; მის არა ჰქვს დახლა კლასიკოსისათვის სავალი სასწავლებლად სპეციალური სასწავლებლის ისტორიისა; სხსტამბა დაფუძნდა შეისწავლის წიგნი წასიუელი.“

→ მთავრე რედაქციისა იქნება მოთაქსებელი შედგეი ეწიის დათოი აღმსებულების გაჯგუფებად მეთავრეტე საუკუნის დასასრულადეა.

დეპეშები

(რუსეთის დეპეშათა სააგენტოსაგან)

21 ივნისი

პეტიტორიზმი. ვიეტ-ამბიარლის ილენკეების დეპეშა პორტ-არტურ-რიდან, 18 ივნისს გამოგზავნილი: „16 ივნისს დაბრუნდა არ რაზმი, რომელიც, კაპიტან ჩაივის წინამძღოლობით, სიემურის ჯარის ნაწილს შეადგენდა და მათთან ერთად პეკინის განთავისუფლებისათვის იქნა გავაზნული ტიანცინიდან. სიემურის ჯარი სულ შესდგენილია 2100 კაცისაგან, რომელთაგან 312 ზვენი ჯარის კაცი იყო. ჯარი გამოსულა ტიანცინიდან 26 მაისს და რკინის გზით მისსულა საღვურ ლოგოვანგამდე. გზაზე რამდენჯერმე თავს დასხმა ჯარს დიდი მუშტის“ ბზბო. 2 ივნისს რუსის ჯარის ერთმა როტამ მონაწილეობა მიიღო ბძიძოლაში, რომელიც მოხდა ინგლისის სადარჯო რაზმის განთავისუფლებისათვის. 5 ივნისს ჯარს თავს დაესხა ჩინეთის ცხენოსანი რაზმი, იგი უკუ აქცეს გერანძარბაზა და ჩვენმა ჯარის კაცებმა, მტერს დაატყვებინეს ბეგო იარაღები და დროსა. რადგანაც რკინის გზის ლიანდვრა გაუქუფილდა იყო, სემურისა დაგისწავიდა უკანვე აღმარუნება. თი ივნისს ჩვენ იერაშით ავიღეთ არსებული სიჩუ, სადაც

ბეგოი ზარბაზანი და თოფ-იარაღები დატვირთა. ჯარი ამ არსნალოში გამაგრდა. ჩინელებმა ორჯულ მოიტანეს ასრნალოზე იერიში, მაგრამ ორივეჯერ უაქაძულ იქნენ. 13 ივნისს სიემურის ჯარი განთავისუფლდა მეიორბეტე პოლის ბატალიონის პოლკოლონისგან შირინაისის წინამძღოლობით. არსნალოში დაქუქულ იქნა, სულ ამ ჯარს მოუქულა ერთა გერანძარბა და ერთი ამერაკელი ოფიცერი და 10 ჯარის კაცი; დაღუპილი 4 ოფიცერი და 24 ჯარის კაცი“.

ბილინო. გერმანიის კონსული იტუბინენბა, რომ ტიანცინის ის ნაწილი, რომელიც დასახლებულია უცხოელებით, კვლავ გარე შემოტრეყულია ჩინელებით. ქალები და ბავშვები ქალაქიდან გაიყვანეს. ჩინეთის ჯარმა მოიწვიანა რკინის გზის ლიანდვრის დანგრევა; ჯერ-ჯერობით ხილები დაქუცეს. აგრეთვე დატყუილია მისიონერთა სადგომები მუქუნდისა და ნიუ-ჩენდის შუა.

შანხაი. ზეცილიდან ტიანცინში გაგზავნილმა შირიკმა ამხივ მოიტანა, რომ გერმანიისა, ინგლისისა და იტალიის საელჩოების გარდა, დანარჩენი საელჩოები ყველა დაქუცულია.

შანხაი. ევროპელებს, რომელნიც ზეცილში მყოფობენ, 18 ივნისს

ნის თავი შეუფერხებიათ ინგლისის საელჩოში; ჩინელები გარს შემოერტყნენ ამ საელჩოს.

შანხაი. ჩინური წყაროებიდან მოსულ ცნობებით, იმავე დღეს, რომელსაც მოკლულ იქნა კუტულერი, ჩინელებმა მოკლეს კიდევ ორი ევლი. იმავე წყაროებიდან იტუბინენბამ, რომ ჩინელებმა დასწესეს მუქუნდის მისიონერთა სადგამყოფო; ჩინულ ქრისტიანთა ეს ყველანი დახოცეს. მისიონერები გაიქცნენ ნიუ-ჩენდში.

პარიზი. როგორც ამზიანები ინგლისის საელჩოს პარიზში ცნობა მოსულია სუფრანგებისა და ინგლისის ელჩების მიერ კლის შესახებ.

შანხაი. ტიანცინთან კვლავ დაიწყო ბძიძოლა; სემური დტკრილია.

ჩიუშუ. 20 ივნისს, სარწმუნო წყაროებიდან იტუბინენბამ, რომ ტიანცინში მტკბერეც უცხოელები ეტბიანა—დასტოვონ ქალაქი, სადაში მდომარეობაა. ჩინელებმა სიმაგრეები ააგეს ქალაქის გარშემო და დაიპყრეს რკინის გზა ტიანცინისა და ლუტაის შუა. ხინელებმა მისიონერები წყვედნენ ციმნტაუსში. გერმანიის კონსული იტუბინენბა ოც ივნისს, ეითომაც ზეცილში გენერლის ტრენფუციანს და პრინც ტუანს ხელ-

ში ჩაგდოთ—წიგრობა და ბძიძოლა გამოეცხადებინათ დელეგაციისათვის და პრინც ჩაენისათვის.

შანდენის გუბერნატორი ორი ათასი კაცითი მიწას დასა. სხმა ათასი კაცი მისწვ ჰოლანდს და ათი ათასი პრივიტციონლური ჯარი დგანან ზრალის საზღვარზე.

შანხაი. რუსეთის კონსულს ზეცილში გამოეცხადა, რომ დაზმარებას აღმოუჩენენ ვიუე-ჯარალისნს, რომელსაც უნდა გავგზავნის ნანკინში დიდი ჯარი მგაზმობეთა დასაწინარებლად.

იმავე დღეს, რა დღესაც მოკლულ იქნა გერმანიის ელჩი, ტრენფუციანის სხლმამე დაპატრელები იყვნენ ყველა ელჩები. ინგლისის, სუფრანგებისა და ამერიკის ელჩებმა სვეი ტოტანეს იმის გამო, რომ მათ დალაცით მოკლეს უპირებები და არ წაიღებინეს ტრენფუციანები. გერმანიის ელჩი ტრეტულიტი ყ წივიდა. რომელსაც იმპერატორი კონფლიციანს მას თავს დაესხა დიდი ბზბო ჩინეთის ჯარის-კაცთა მათ ელჩი ოკახენ დასწესეს. გერმანიის ჯარის კაცებმა ცეცხლი წაუკლეს ტრენფუციანებს. ჩინელებმა საწინადა დასახიზნეს ტრეტულიტის გვამი. შემდეგ ბზბომ იერიში მიიტანა საეილიტებზე, რომელთაგან ყველა დაქუცეს გარდა ინგლისის, გერმანიისა და იტალიის ინგლისის სა-

სამედიცინო სტობა

ყვავილას იგრა და—რა ჯენენია

VII*)

ყოველი კვილა საქმე, აღრე იქნება, თე ყვან, მიანც თავისას გაიკანს. ჯენენრის გამოიარებას სხვაზე უფრო კარგი ბედი ეწია, ის თავის საკოცხლმევე მისწრო მის გარკელებისა და მეთელს ქვეყნამ შეიჭრა, რაც მან კვილი საქმე უყო კაცობრიობას. ამისათვის ყოველი მარადან ზედზედ მაღლობა და ლოკა-უკორიხვეა მოსილიდა ხოლმე ჯენენრის. იგი ვარ-დაცკალა მზოლად მაშინ, როცა განეყრება მინდობილი საქმე სულ მთლად დაბოლოვო, ამისთანა შემთხვევა შეცნირებაში იშვიათია!

ამ ხალხ ნირმა იცრამ ყოველ დაბრკოლებას გადაბიჯდა და ქრად მალე მოეგინა მეთვის დღე-მეორეზე. ჯენენრის ყო შინ იჯდა და თავის საკუთარს სახსოს არ გაშვარბებია. მაგრამ ამავე დროს ყოველი სამედიცინო საზოგადოება იწყებდა მის წყევლად და სხვათა შორის ამერიკის უნივერსიტეტმა

დაბლობში გამოაუგზავნა დოქტორობის უფლებამზე.

ყველაზე უფრო ეს ახალ ნაირი აცრა ინგლისელი გავსკულდა. 1800 წელს იგი ზომადღებზედაც უშეიძლეს ხმარებაში. ჯენენრის პატეიოს-საცემად ზედ გამოსჭრეს მგელი და დააწერეს: „ჯენენრია“ და სოტა დალოა კი: „Alba nautis stella refulsis“, ამ წელშივე ინგლისის მეთარობამ ზომადღებ გავზანა ამ აცრის ვასავრცელებლად, რომელმაც უშეიარა მთელი მზელია შუა ზედა და მოიწვიანა იგი გიბრილტარს, მაღტას, სიცილიოსა და ნეპოლს.

1860 წელს ჯენენრის აგამოკენილანგან* ფრანგულს ენაზე გადათარგმნეს (შემდეგ კი ზედი-ზედ სხვა ენებზედაც). სფრანგების დედა-ქალაქში, პარიზში, დააარსეს ყველიოს ასაკრელი სახლი. სხვადასხვა ქალაქებში ამავე მიზნით დაწესდნენ სხვა-დასხვა საზოგადოებები. ერთხელ, როცა ჯენენრის მძისწული ეროფი პრინცი მიიღო, საზოგადოებამ დიდის პატივცემებით მიიღო. ჯენენრის პატრეიოს-საცემად მის მშენიერი სალიოა გემათარე. ზალა შეცნირებდა იყო მორათული, არაბლის ქედელზე „ჯენენრის უყვადი“ ნახატი

გამოკლეს გვირგვინებში გაბეუ-ლი. ზედი კი ასე დააწერეს: „viro de motibus de pueris, de popules bene merito“.

პარიზიდან ჯენენრის აცრა ეს-პანელებში გადადგეს. 1801 წელს ჯენენრმა გავზანა ყველის ჩირტი კომენსაგენში და მყვის უმალესში მფარველობით მალე გაავრცელეს იგი. დანიიდან იგი შევეცაბა და იარეველიაში გადაიტრუნეს და იქვე, კარაბ იხიარა. იმავე ხანებში პრინცი სალუზამ გაათავაზა ჯენენრის გამოგზავნა პრუ-სიაში. ყველაზე პირველად ითითონ ლუიზამ აიკრა. პრუსიის დედა-ქალაქ ბერლინი დააწესეს ინსტიტუტი, საიდანაც ურიგებდნენ ნოლმე ხალხს პატარა-პატარა წიგნებს ყველის აცრის შესახებ. ერცე თავის შვილს ყველის აუტრინდა და შვიდი დღის შემდეგ ამ ინსტიტუტში მიიტრანდა, მის ერთ-ნარი მედლის აძლევდნენ, რომელზედაც ამოკრალი იყო ჯენენრის სახელი და მისი დაწვრილის დღე. იტალიის მმართველობამაც პატრეიოს-საცემად მისი სასარგებლოთა. ამ საქმის მთავადე დოქტორი საკყო დაიყენეს. 1801 წელს 16 ოქტომბერს, საკყო მისწერა ჯენენრის მტერს-მეტად სსიმაბოლო ამ-

ბავი: „ლომბარდიის ერთის დარბაზში მე თითონ ენახულ ყველი-ობაში მძობიტი, ავიღე მეთავ ჩირქი და 300 კაცს აუტყრა საქმე-ზე კარგა ვეინდა. შემდეგ ზოგიერთ მათგანს შეწებებო ყველილი შეხვდა, მაგრამ არაფერი უშოქმენია მათხეა.“

ყველაზე უფრო დოქტორი დე-კაროს აერცელებდა ამ ახალ ნაირ აცრას, რომელიც სხვაზე უფრო გვიყო და დაეხას იგი, ათხრომეველ დე-კარომ ჩირქი ინგლისიდან მიიღო პარიზისათვის. სამედიცინოდ ჩირქი კარგი გამოადა და ამიტომ არც ერთ მის ცდს ტყველად არ ჩაველია. კარომ ამაზე ღიღის სიხარულით აქრეა ივნისისა და სთხვა, გამოგზავნა მისთანა ჩირქი, რომელიც პარი-დაპირ ძროხებთან იყოს აღებური, რადგან აესტრიაში ძროხის ყველის სხენებაც არ არიბთი. ჯენენრის პატრის სტრევილი ასარეულია. ჩირქამ დაიწყოც გავგზავნა, თუ როგორ უნდა შეერანება იგი.

დე-კარომ, სხვათა შორის, ყველის ჩირქი პოლონეთის მყვის მისს, გრფინდა სსიბის კიანცეც გავზანა, რომელიც ამ ხანად ეწინაწინ იმყოფებოდა. გრფინამ თავის

*) ი. სენობ, ფურც. № 1158.

გაგონადები სურათნი

ს ი ბ რ ი

ხორცი ძროხას	1 ტ.	10 კ.
სუვა		15 კ.
» ცხროსი		81/2 კ.
» ღორისა	1	— 8 კ.
» კატისა		— 8 კ.
» ღორის ბარჯა		
და საღარიპო	1	— 10 კ.
(ძროხისა და ცხროსი ზოარისა დას		
ჭერი ბუკლე ღაგს, კეჭისა—ჭეჭს,		
ღორისა—დალა)		
ზური ფურისა I ხარ.	1 ტ.	5 კ.
» » II		31/2 კ.
» » III		3 კ.
იკუე თორხისა I		5 კ.
» » II		4 კ.
» » III		31/2 კ.
ღაგა ჭეჭ. ზმ. I		6 კ.
» » II		4 კ.

ტყელისა ბარჯებუ:

გაგადე მადანებუ:	კოკ. სალუკ,
სომადა საგუ. ფუთო. მ. გ. მ. კ.	1 130120
ზორ. წითელი.	1 115
ჭერი	1 115
სომხი	1 80
ფეხლი სოფლის.	1 120
» » ფური მდარ.	1 110
კომოსტო.	1 60
კარტოფალი.	1 60
სახუ	1 60
თაბა	1 30
ჭეჭ.	1 28

შუბ რესპოდის 1 სოფელი საგ. ნიჭიშუბო 38 მ, შუბ ნაგუა 36 მ. ცხროსი თუხისა 3 მ. 50 კაგან 4-დეგ, ცხროსი თორხი 3 მ. კაგანად 4 მ. 60 კა-დეგ, ძროხასა და ხორც აჯა.

სვლა, როდენაც შტაბში რამდენიმე მოხელე იყო დათხოვილი. გამოწმამსთანავე განაცხადა, რომ მოხელეთა ხშირი გადაყენება-გაღმობენა შტაბში შეუძლებელია ჰყოფს ჯარების მართვის იმის დროსო. ეს განცხადება გამოიწვია პროტესტი იყო მთავრობის წინააღმდეგ, რის გამო იგი დათხოვილი იქნა და მის ადგილას დაინიშნა ბრუე. კრანს წინააღმდეგა შემოაბეჭს, რომ დაეითხება ინტერპულაციით იქნეს ქველთა. ვალდებუ თანხაა—პალატაზე ცხლად იქონიის მსჯელობა. კრანს პატივისცემის უნებლგება ეგრისს და ჰოცხება მთავრობას იმის გამო, რომ იგი ხელს უშლის უზიარებელ შტაბის სასახურს, ფურად ამბობს, რომ მის არ ქმნის, როგორ ახერხებს კრანს, საშუალო მინისტრად ნაიყოფი, დისკალინის დარღვევის მოწონებას. მეორე დეპუტატი ჰოცხება კრანს და ამბობს, რომ კრანს იმობრეგ იხეობის სახელმწიფო ცვლილებებისა, როგორც ნამოლოვნა მოახდინა 18 ბრუეობის, პალატის წარუდგინა ირთი ფორმულა: ერთი იქონებდა მთავრობის განცხადებებს, მეორე კი კრანსისა, რომლით უწყვეტად უნდა გამოცხადებულა მთავრობის პოლიტიკა. ვალდებუ მოიწონა პირველი ფორმულა და პალატამაც იგი მიიღო.

დრ. რედ. ალ. ზურნია

გამოიჩინა შესანიშნავი მამაცობა, საქმის კარგი ცოდნა და სამხედრო წეს-რიგის შეგნება.»

შანაში. ევროპელებისადმი ევგობრობის დამწმენდებლად ნანკინის მმართველმა შესწავრტა ზარბაზნების გაგზავნა სიმაგრეებში მდინარე იანკუეზე შესწავრტა აგრეთვე ევროპელითა წინააღმდეგობისთვის მზადება. როგორც ამბობენ, მმართველმა არ მისცა ჯარი ლიპუნგის ჩრდილოეთისკენ გასამხედრებლად; ასე რომ, ლიპუნგინი წყვილი ნანკინიდან მხოლოდ 300 კაციით.

პაწიწობანი. გემო ვადასკა დეპუტატი თავის ილქებს ევროპაში და ამერიკაში განცხადებდა მთავრობათაგან: განცხადებანი შეზღვეოლებიან: შეფრთხილეთ შტაბების მთავრობა ჩინეთს ოსმ არ უნებლგება და გემებზე გაგზავნა იქით მხოლოდ ამერიკული და მათ ინტერესების დასაცველად და წესიტების აღადგენად. გემები დასტყვევებენ ჩინეთს, როგორც კი აღდგენილ იქნება წესიტება.

პარიზი. უზიარებელ შტაბის უსტროსის გამოჩინის სასახურებდა გამოხსილეს შესახებ დეკლარაცია, მინისტრი ანდრე პალატაში აცხადებდა, რომ ეს აზრები მართალია და უნებლგა, რომ გამოწმამა სპევიროდ დანიშნა სასახურებიდან გამო-

ვლნის საშინელი სროლა აუტყუებეს. ინგლისის საიდარჯო რაზმს ზგერი მოკლეს და დაუტყრეს.

22 ივნისა

კმბარზაზნი. ზელმწიფე იმპერატორმა ბრძანა, რომ ჯაგუნაინ ვაქს, კომპლიცი ამ ცხად ყოვლები ბელტის ტრანზანში, დეიტეჯას თავალი სუვიროგი.»

ვრეკადაზიარლის აღმუქმეობის დეპუტები პორტარტულიდან გამოგზავნილი 18 ივნისს: 1) პეკინიდან ტკუში 17 ივნისს მოკლდა შემეფე ცნობა: გერმანიის ელჩი დასტყრეს ჩინელებმა გზაზე, როდესაც ტურნოლაიზმისკენ მიდიოდა, იგი გარდაცოლია იანკინში. რუსეთის საელჩო ნახევრად დადგრილია. ყველა საელჩოებში ვადასტყვის, გარდა ინგლისისა, საფრანგეთისა და გერმანიისა; უკანასკნელებში შვიკრიმინენ უკვლა ევროპელები და დამტკვირა რაზმები. მათ გარის არტყიან მოკრივენი. სურსათა ილუციან გეიკრებულა მთავრობაზე; საგროლა შეუღლა, ჰკენში 30 ათასამდე ჩინელი ჯარისაკაცა.» 2) აკუტადენ 17 ივნისს გენერალი სტესელი იტუბიანობს, რომ გერმანიის რაზმი, როგორც იფიკრებში, ისე ჯარისაკენი, საერთოდ ბრძოლის დროს, სრულიად დემორალიზა ჩვენს უფროსობას; იგი მოკმეულდა მეტად საქმეურად;

ქალი შვილის მნიშვნე გაფუგზავე პოლში და აქ მან მასინეფ თავის შვილებს აუტრა შერე მთელ თავის საკრეოლაში გაივარცელა.

ბოლოს ჯენერების გამოგონებამ რუსეთშიც შეიზადა ფეხი. ეს იყო 1801 წელს ოქტომბერში, სამეფო სახელეულობა მაშინ მოსკოვში იყო აღმუქანდრე I გვირგვინის კურთხევის გამო. ამ დროს აღტკობაში ფიჩრებ გაფუგზავენა ყვევილის ჩირქი, რომელიც დეკუზო სილოსი ძევის ნების წყევრებზე. ამასთანავე დარიცევა გამოგზავნა, თუ როგორ უნდა ცხარით იგი. შუიტყა ეს თუ არა დაქვრივებულმა იმპერატორს, დღისის სისარტული მიიღო. და თავის მფარველობა ილუტეჟა. აგრეთვე ბრძანა, რომ ვისაც პირველად ამ საშუალებით აუტრან ყვევილის, მას დაქვრება იმისთანა სახელი, რომ იგი ამ შესანიშნავი გამოგონების მოსაგონებელი იყოსა. მართალიც გამოიყენეს ერთი ზაგუე დედათა კმქმისა სააღმრებლო სახლიდან, რომელიც აუტრის ყვევილი და

ვაკინოვი უწოდეს გვარად*). იმპერატორს ამ ქალის ზღაღღალი საშუალოდ გააუტენდებია და ამასთანავე ყითლი იწება, როს რუსეთში ყველგან შევიღებთ მისი ხსარება. თითოთ ჯენერების წერილი მისწერა და სატურებოც გატრუებანა. ცოტა ხნის შემდეგ აღმქანდრე I ხაგრის ამ საქმეში. მისი მინდობლობით დოქტორმა ბუტრატომ მთელი რუსეთი შემოიარა და ყველგან ატრუებდა მას. ამის დაზარება მისცა სეიქიმო საზაგმდომანება. მან შეზღვიდა და გამოსცა პატარა წიგნი: „დავრეგა ყვევილის ბერის შესახებ“. ეს წიგნი იყახნაში თათარულ ენაზედაც გადალეს. აქედან ცამბრშიაც გაუწერა, მერე ცამბრშიც კაზახეთში გადალეს და ახლო-მახლო კუნძულებზედაც გატრუდა.

ეს ახალ-ნაიბი ცარა, როგორც იყო, ინდოეთშიც შევიდა. ჯენერება ბგერჯერ გაფუგზავენა მათ ჩირქი, მარგან, საგუდურად, არ იხერია, რადგან იგი გზახში ფუ-

*) ამ ახალ-ნაიბი ყვევილის ბერის სახელი დანიშნულან ამის წარმოშობატი; ლათინურად ძროხას ვაცია ჰქვანა. აქედან არის სიტყვა ნაიბი, რომელიც ჩირქს ჰქვანა და ამ უკანასკნელად კი გვარი ვაკინოვისა.

ქლებოდა. ეტლა ამის საწინააღმდეგე საშუალებების გამოჩინების შემდეგ ჯენერები და კიდევ იზოგა; მაგან გვიანდა იყო, — დეკარომ მოასწერა. დეკარომ აწიარისა შეზღვიდა იმხარ ჩირქის გადასტანად; ჯერ გაეთნა ინგლისური პატრუტები ჩირქით და შემეხს შეაჩსელა; აქეთ-იქით ჯეკურტანები თავლის სანთლით გაფისა მატარად, მჭერ ჩანლა უტეხობი, რომელიც დეკარო ქებადგებით გამოგოსო და გაუქვენა გზას. ამგვარად უკეთ გაატარეს ბოსფორში და პირველად მაღალში ბოტანეს ინგლისის დღსმ. აქ აუტრეს ზოგებრთებს და ხელ-აღმა გაუქვენეს გზას. 1802 წ. 5 აპრილს მებრე ინგლისის დღსმ ბოტანეს დასსარში. თითოთ ინდოეთში კი ჩირქმა ივნისის მამეფის მაჰალიც და ადგილად მოიკლდა ფეხი. ამის მიზეზი ერთად ის იყო, რომ ჩირქს ძროხიდან იღებდენ და ეს ცხოველი ხომ მათთვის საღმრთო რაზმაა.

შესანიშნავია ის ვარიუმებაც, რომლითაც ესპანელებმა გადატარეს ყვევილის ჩირქი ამერიკაში. იმ დროს ზოეთ მოგზავრობას დღიდ

ხანი უნდებოდა ადამიანი და ჩირქი კი მალე ფუტლებოდა...»

ესპანელებმა ისარგებლეს ჯენერისთანავე გამოკრებულის საშუალებით; ჩასყეს ხომადაში რაზმა დღინე მუგეში, როცა გზას გაუდუნენ, ერთ მათგანს მიშინ აუტრეს ახალი ჩირქით და თავის დროზე გამოჩანდა ყვევილი. მერე, როცა შემუქი დაემოწვდა, აქედან იღეს ჩირქი და მეორე ბაქმეს აუტრეს, მერე მესამეს, მერე მეოთხეს და ამნარად მოგზავრობაში ჩირქი შეზახული იყო ადამიანის სხეულში სრულიად ახლად. უკანასკნელად ზაგუეში, რომელსაც მუწუქი ამერიკაში მისილისთანავე დაემოწვდა, შემენა ყვევილის ვამებრ-ცულევილი მთელს შუაგულს და დასავლეთ ამერიკაში.

აქედან იგი უტმდებულდაც გადაღებულა. მაშინ აღსრულდა ჯენერის წინასწარმეტყველება: — მოკლეს ეამი, როცა ეს ახალ-ნაიბი ყვევილის ბერა განცხადებდა ყოველსა ქვეყანასა ზედაოა.»

(შემდეგი იქნება)

